

Keeleprogrammi 2019–2022 seletuskiri

Sisukord

1. Programmi taust ja vajalikkuse põhjendus.....	1
2. Programmi eesmärk ja mõõdikud	6
3. Programmi meetmed ja tegevused	6
3.1. Meede 1. Eesti keele jätkusuutlikkuse tagamine	6
3.2. Meede 2. Eesti keele õppevõimaluste loomine väliseesti kogukondades ja välismaa kõrgkoolides.....	9
3.3. Meede 3. Eesti keele kui teise keele õpetamise tagamine ja õppe toetamine	10
3.4. Meede 4. Võõrkeeleoskuse ja mitmekeelsuse toetamine	11
4. Programmi elluviimist toetavad ja võimaldavad poliitikainstrumentid.....	12
5. Programmi tegevuste eeldatav mõju läbivatele teemadele.....	13
6. Programmi juhtimiskorraldus.....	13
7. Tegevuskava.....	14

1. Programmi taust ja vajalikkuse põhjendus

Keelepoliitika elluviimisel lähtutakse Eesti Vabariigi põhiseadusest, mille järgi peab riik tagama eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimise, ning keeleseadusest. Eesti riik saab rahvusriigina toimida ja areneda, kui eesti keel on tunnustatud Eesti elanike ühtse suhtluskeelena, rahuldab ametliku riigikeelena riigi ja ühiskonna keelekasutusvajadusi ja on kasutatav kõikides eluvaldkondades. Keelevaldkond seob kogu ühiskonda, selle erinevaid sektoreid ning huvigruppe. Eesti elanike võõrkeeleoskus ning mitmekeelsuse väärtustamine toetavad eesti keele rahvusvahelist esindatust ning suurendavad Eesti elanike konkurentsivõimet.

Eesti keele kasutuse kindlustamine erinevates eluvaldkondades, kasutajaskonna hoidmine ja laiendamine, keelekasutuse kvaliteedi parandamine ning eesti keele erikujude kui kultuuriväärtuse toetamine on keele elujõulisuse kindlustamiseks vältimatud tegevused, mille arendamise ja teadliku suunamiseta ei ole keel ühelgi suunal pikemas perspektiivis jätkusuutlik. Eesti keel on ja peab jääma iseenesestmõistetavaks suhtlus- ja asjaajamiskeeleks kogu riigis ning erinevatel keeletasanditel – sotsiaalmeedia suhtluskeelest tippteaduse keeleni. Seepärast tuleb teadlikult rõhutada keelekomponendi tähtsust iga Eesti riigi jaoks olulise strateegilise valiku juures. Keelevaldkonna strateegiliseks alusdokumendiks on Eesti keele arengukava, mis kehtib 2011-2020. Eesti keele arengukava vahearuandes on meetmete kaupa esile toodud olulisemad pikendatud arengukava perioodi eesmärgid ja tegevused.

EKA peab aitama tagada eesti keele kui riigikeele toimimise kõikides eluvaldkondades, eesti keele õpetamise, uurimise, arendamise ja kaitse ning sellega eesti keele säilimise läbi aegade. Eesti keele arengukava põhieesmärk on anda aastateks 2018–2020 ühtne strateegiline alus ja ühtsed eesmärgid kõikide eesti keele valdkondade jätkusuutlikuks arendamiseks.

Arengukava ellurakendamise tulemusena peab eesti keele seisund 2028. aastal olema niisugune, mis rahuldab kõiki Eesti riigi ja ühiskonna keelekasutusvajadusi, eesti keel peab olema arenguvõimeline ja tunnustatud Eesti elanike ühise suhtluskeelena.

Eesti elanike võõrkeeleoskuse ja mitmekeelsuse tõstmine ja laiendamine on oluline, et tagada Eesti elanike konkurentsivõimelisus ning mitmekülgsed suhtlusvõimalused teiste kultuuride ja maailmaga. 2017. aastani kehtinud „Eesti võõrkeelte strateegia 2009–2017“ (VKS) eesmärgid olid tõsta Eesti elanike motivatsiooni õppida erinevaid keeli, mitmekesistada võõrkeelte õpiviise, õpikohti ja keelte valikut, parandada keeleõppe kvaliteeti nii formaalses kui ka mitteformaalses õppes, kindlustada keeleõpetajate koolituse kvaliteet ja parandada ühiskonnas keeleõpetajate mainet, luua võimalused keeleoskuse hindamiseks enesehinnangu ja institutsionaalsel tasandil. Ehkki VKS lõppes 2017. aastaga, on paljud selle eesmärgid endiselt aktuaalsed ning, nagu ka strateegia lõpparuanne soovib, tuleks võtmetegevustega jätkata. Lõpparuande sõnastatud võtmetegevused on varajase võõrkeeleõppe edendamise, võõrkeelte valiku laiendamise, keeleõppe kvaliteedi tõstmine ning keeleoskuse mõõtmine ja tunnustamine. Sarnastele teemadele juhib tähelepanu ka 2017. a valminud keeleteadlaste uuringu lõpparuanne, mis lisaks soovib edendada (võõr)keeleõpetaja ameti mainet, mitmekesistada võõrkeeleõppe meetodikaid ning enam toetada mitmekeelsuse arendamist Eestis.

Euroopa tasandil on võõrkeelteoskus ja mitmekeelsuse edendamine viimasel aastal pälvinud üksjagu tähelepanu. Euroopa Komisjon on teinud ettepaneku sõnastada Nõukogu soovitus tervikliku lähenemisviisi kohta keelte õpetamises ja õppimises, mis muu hulgas rõhutab vajadust toetada erinevate võõrkeelte õppimist ja õpetamist, (keele)õpetajate ettevalmistust ja täiendkoolitust ning koolide keeleteadlikkuse arendamist. EL Nõukogu 2018. aasta soovitus sõnastab teiste võtmevõimete seas kirjaoskuspädevuse ja mitmekeelsuse pädevuse. Võtmevõimete on vaja kõikidel inimestel eneseteostuseks ja arenguks, tööalaseks konkurentsivõimeks, sotsiaalseks kaasatuseks.

EKA elluviimiseks on ellu kutsutud pikemaajalised programmid:

- „Eestikeelse terminoloogia programm“, mille eesmärk on eesti oskuskeele arendamine kõikides valdkondades (terminikomisjonide töö toetamine, terminitöö tegijate tunnustamine, terminiinfo vahetamine, terminoloogiaalased koolitused, rahvusvaheline koostöö oskussõnavara alal);
- „Eestikeelsete kõrgkooliõpikute loomise toetamise põhimõtted 2018–2027“, millega soodustatakse eestikeelse teadustermiнологia levitamist ja kinnistamist kõrgkoolides, arendatakse eesti teaduskeelt, luuakse ülevaade teadusvaldkondade eestikeelse õppekirjandusega kaetusest, toetatakse eestikeelse õppe- ja teaduskirjanduse loomist ning süvendatakse eestikeelset teadussuhtlust.
- Hõimurahvaste programm IV riiklik abiprogramm uurali (soome-ugri ja samojeedi) põlisrahvaste keelte ja kultuuride toetuseks (2015-2021), mille eesmärk on toetada hõimurahvaste, so uurali (soome-ugri ja samojeedi) põlisrahvaste keelte ja kultuuride säilimist ning arengut.
- „Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe arenduskava 2018–2027“, mille eesmärkide rakendamise tulemusel suurenevad eesti keele õppe võimalused väliskõrgkoolides, paraneb selle kvaliteet, tugevneb Eesti positiivne kuvand maailmas ning asend rahvusvahelises akadeemilises elus.
- „Rahvuskaslaste programm 2014–2020“, mis aitab välismaal elavatel eestlastel hoida sidet Eesti ja eesti kultuuriga, hõlbustab repatrieerumist ning parandab võimalust levitada välismaal Eesti kohta objektiivset infot, talletada välismaist eesti kultuuripärandit.
- Teadus- ja arendustegevuse programm „Eesti keeletehnoloogia 2018-2027“, mille eesmärk on, et eesti keele keeletehnoloogia põhikomponendid on rahvusvahelises võrdluses heal tasemel ja eesti keeletehnoloogiat kasutab lai sihtgrupp.

EKA annab ühtsed suunised kõikide eesti keele valdkondade jätkusuutlikuks arendamiseks. Keeleprogramm on välja töötatud EKA ja ülalpool nimetatud programmide rakendamiseks.

Keeleprogrammi tegevused võib jagada neljaks omavahel tihedalt põimunud teemaks: eesti keel emakeelena, eesti keel väljaspool Eestit, eesti keel teise keelena ja võõrkeeleoskus/mitmekeelsus. Keeleprogrammi mõõdikud on pärit EKAst ning keeleprogramm täidab EKA eesmärgi.

1.1. Eesti keele jätkusuutlikkuse tagamine

Eesti statistikaameti andmetel on eestlaste osatähtsus rahvastikus kasvanud 61 protsendilt (1990) 69 protsendini (2017), kuid Eestis elavate eestlaste absoluutarv kahaneb aasta-aastalt (sama perioodi jooksul on see vähenenud 6%). Eesti keelt esimese koduse keelena rääkivate 15-74-aastaste osakaal

eestlastest on Eesti tööjõu-uuringu andmetel olnud stabiilselt veidi üle 97%. 2017. aastal oli Eestis 2640 nägemispuudega (1,8% kõigist kehtiva puude raskusastmega inimestest), 1923 kuulmispuudega inimest (1,3% kõigist kehtiva puude raskusastmega inimestest) ning 1394 (0,9%) keele- ja kõnepuudega inimest (Puuetega inimeste koda, Sotsiaalkindlustusameti ekspertiisi statistika 01.01.2017). 2011. aasta rahvaloenduse andmetel oskas mõnd murret 131243 inimest ehk 10,1% Eesti püselanikest. Kõige enam märgiti Võru murde (87048, sh Setu murraku - 12549), Saarte murde (24 520, sh Kihnu murraku - 1320) ning Mulgi murde (9698) oskust.

Eesti keele arendamine ja valdkonna uurimine on keele korrastamise ja jätkusuutlikkuse aluseks. Tegeletakse eesti keele grammatika- ja keelekäsitluste koostamisega, tänapäevastatakse sõnaraamatute koostamise tööriistu jt keelekorraldusvahendeid, võimaldatakse tasuta keelenõuannet, käsitletakse keeleteemasid meedias, koolitatakse ametiasutuste töötajaid, edendatakse selge keele liikumist ja laiendatakse terminitööst huvitatud inimeste ringi. Keeletehnoloogia areng ja keelekorpused on lisanud keeleuurimise võimalustesse uue dimensiooni.

Peamiseks probleemiks on kujunenud eesti keele kasutusvaldkondade hoidmine (nt majandus, kõrgharidus, teadus, IKT jt). Oluliste keelekasutusvaldkondade loovutamine mõnele teisele keelele ohustab pikemas perspektiivis eesti keelt kultuuri, hariduse ja teaduse keelena ning vähendab eesti keele rolli ühiskonnas. Süsteemseid uuringuid selle riski hindamiseks läbi viidud ei ole.

Eraldi tähelepanu vajab koostatud teksti selgus sh oskus loobuda tarbetust kantseliidist. 2019. aastal on kavas hoogustada selge keele liikumist ning teadvustada ühiskonnas selle olulisust.

Oluline on tähtsustada eesti keele oskust üldharidus- ja kutsekoolides kogu õppekava ulatuses. Hea eesti keele oskus on kõikide eesti keeles õpitavate ainete mõistmise eelduseks: keeleoskusele tuleb pöörata tähelepanu ka muude õppeainete tundides, kuna kaudselt mõjutab eesti keele oskuse tase kõikide eesti keeles õpitavate ainete ning eesti keeles sooritavate eksamite tulemusi. Kutsehariduse vallas on oluline oskuskeele terminoloogia valdamine, funktsionaalne keeleoskus ja head suhtlemisoskused nii kõnes kui kirjas. Kõrghariduses on kõikide erialade puhul olulise tähtsusega eestikeelse õppe säilimine, erialaterminoloogia loomine ja juurutamine ning akadeemilise väljendusoskuse õpetamine ning teisest kultuuriruumist Eestisse õppima või õpetama tulnud inimestele keeleõppe võimaldamine. Kõikide erialade tähtsamate teadustulemuste avaldamine eesti keeles aitab säilitada ja arendada eesti teaduskeelt. Oluline on vältida mistahes teadusala täielikku võõrkeelestumist.

Tähtis on funktsionaalse eesti keele oskuse arendamine ja selleks kvaliteetsete võimaluste loomine eestikeelses alushariduses, üldhariduses, kutsehariduses, kõrghariduses ja täiskasvanuhariduses. EKA elluviimine peab tagama suurema huvi eesti keele kui läbiva oskuse (üldpädevuse) omandamiseks ja kasutamiseks. Endiselt on oluline keeleõpetajate kutse populariseerimine ja väärtustamine.

1.2. Eesti keele õppe võimaluste loomine väliseesti kogukondades ja välismaa kõrgkoolides

Akadeemilist eesti keele õpet ning keeleõpet toetatakse erinevates riikides asuvate eestlaste kogukondade üldharidus- ja pühapäevakoolides, seltsides, lasteaedades, mudilasringides ning keelekursustel. Eesti keelt õpetab väljaspool Eestit u 100 õpetajat ja 40 lektorit. Kuna eestlaste kogukonnad välismaal suurenevad (vt tabel 1), suureneb ka vajadus toetuste järele. Rahvusvahelistumise ja Euroopa lõimumise kontekstis on oma keele ja kultuuri tutvustamisel väljaspool kodumaa piire üha suurem tähendus.

Tabel 1. Eesti keele õppurid väljaspool Eestit 2008/09–2016/17 õppeaastal

	2009/ 10	2010/ 11	2011/ 12	2012/ 13	2013/ 14	2014/ 15	2015/ 16	2016/ 17
Välismaal eesti keelt õpetavate üldharidus- ja pühapäevakoolide, seltside, lasteaedade, mudilasringide ning keelekursuste arv	33	35	52	54	59	63	70	80
Välismaal eesti keelt õppivate laste arv	1330	1600	2050	2700	3200	3250	3300	3500
Eesti keelt õpetavate väliskõrgkoolide arv	34	36	34	34	29	29	35	30
Väliskõrgkoolides eesti keelt õppivate üliõpilaste arv	700	720	760	860	950	950	950	950

HTM on avanud eesti keele lektoraadid nendes välisriikide kõrgkoolides, kus Eesti huvid seda nõuavad ja kohapealne valmisolek on olemas. Eesti keele ja kultuuri õpet toetatakse rohkem kui 30 maailma erineva riigi kõrgkoolis (vt tabel 1), sh üheksa Eestist saadetud lektoriga. 2018. aastal avati uus õpetuskoht Budapesti ELTE ülikoolis, kus nüüdsest töötab eesti keele ja kultuuri lektor Eesti riigi rahastamisel. Väliskõrgkoolides toimuv eesti keele õpe panustab lisaks keelepoliitilisele eesmärgile levitada eesti keelt ja kultuuri väljaspool Eestit ka Eesti kõrghariduse rahvusvahelistumise eesmärkidesse ning on oluline, et suurem hulk välismaal eesti keelt õppivatest üliõpilastest valiks oma õppimis- ja eneseteostuskohaks Eesti.

Rahvuskaaslastele suunatud õppe keskseks probleemiks on, et lapsevanemad ei väärtusta emakeeleõpet ning side Eestiga on väike. Sageli ei nähta eesti keele õppes perspektiivi tulevikuks või on levinud arusaam, et laps omandab vajaliku keele ainult vanema(te)ga kodus suheldes ning eesti keelt ei pea välismaal oleku ajal eraldi õppima. Oluline on terviklike erinevaid lähtekeeli ning õppijate tasemeid arvestavate eestikeelsete e-õppematerjalide loomine ning Eestisse tagasipöörduvate perede lastele haridustee jätkamiseks soodsate tingimuste tagamine.

1.3. Eesti keele kui teise keele õpetamise tagamine ja õppe toetamine

Uuringud näitavad, et eesti keele oskamatus on oluline tegur haridusest ja tööturul kõrvale jäämisel. Krusell (2017) toob välja, et kui eestlastest ja hea keeleoskusega mitte-eestlastest töötab juhi või tippseptsialistina ligi 40%, siis keskmise keeleoskusega eestlastest umbes 15% ning eesti keele oskusega mitte-eestlastest veidi üle 10%.¹ Töötuks jäämise tõenäosus on sama analüüsi andmetel keskmise keeleoskusega ja eesti keele oskusega mitte-eestlastel üle kahe korra kõrgem kui eestlastel ja hea keeleoskusega mitte-eestlastel. HTMi, Statistikaameti ja Praxise koostöös valminud analüüs „Täiskasvanuhariduse prioriteetsed sihtrühmad maakonniti“ (2014) näitab, et mitte-eestlaste riigikeele oskusega on suurimad probleemid maakondades, kus mitte-eestlaste osakaal elanikkonnast on suurim. Väheste riigikeele oskusega elanikud moodustavad elanikkonnast olulise osa Harjumaal (12%), Tallinnas (20%), Ida-Virumaal (59%), Valgamaal (8%). Analüüsist selgub ka, et kõigis maakondades, kus elab mitte-eestlasi, on nende hõivemäär madalam kui eestlastel. PIAACi uuring näitab, et väga hea keeleoskusega eesti keelest erineva emakeelega täiskasvanutel pole eestlastega palgavahet, samas keskmise ja kehva eesti keele oskuse puhul on see vahe ca 15%.

Integratsiooni monitooringute andmetel on 2008. aastaga võrreldes eesti keelt mitte oskavate mitte-eestlaste osakaal vähenenud 2017. aastaks 19%-lt 10%-ni ning aktiivse eesti keele oskusega mitte-eestlaste osakaal on kasvanud 32%-lt 41%-ni. Passiivse keeleoskusega mitte-eestlaseid on jätkuvalt 50% kõigist mitte-eestlastest. Statistikaameti tööjõu-uuringu andmetel on eesti keelt oskavate mitte-eestlaste osakaal küll 10 aasta jooksul kasvanud, kuid viimastel aastatel jäänud suhteliselt stabiilsele tasemele. Endiselt on suur probleem Vabariigi Valitsuse määrusega „Ametniku, töötaja ning füüsilisest isikust ettevõtja eesti keele oskuse ja kasutamise nõuded“ kehtestatud keeleoskuse nõuete täitmine.

Kui gümnaasiumi lõpetajate eesti keele kui teise keele oskus on pärast gümnaasiumihariduse eesti õppekeelele üleminekut paranenud, siis kutsekeskhariduse lõpetajate eesti keele oskus on jäänud sisuliselt samaks.

Kvalifitseeritud eesti keele õpetajate hulk ning õpetajate juurdekasv ei ole piisav², ka õppijate motivatsioon on endiselt madal. Täiskasvanute koolitamisel tuleb kvalifikatsiooni tõstmine siduda keeleoskuse taseme tõstmisega.

Eesti keele ja teiste keelte õppimiseks loodud võimalused (ka e-õpe) tuleb teha kättesaadavaks kõigile õppijatele nii Eestis kui ka väljaspool Eestit. Jätkata tuleb keeleõpetajate ja eesti keeles õpetavate õpetajate keeleoskuse parendamisega. Täiskasvanud õppijate eesti keele kui teise keele oskuse tõstmise ja laiendamise riigipoolne toetuskeem vajab ülevaatamist.

¹ Krusell, S., Etnilised lõpped tööturul ja majanduskriisi mõjud – Sotsiaaltrendid 7, lk 36-52

² Eesti keele kui võõrkeele / eesti keele mitte-eesti koolis / eesti keele kui teise keele õpetaja õppekaval lõpetas 2008/09.–2014/15. õppeaastal kokku 57 inimest. 2015/16. õppeaastal töötas neist üldhariduskoolis õpetajana vaid 22 inimest, s.o vaid 39% kõigist nimetatud õppekavade lõpetanutest.

1.4. Võõrkeeleoskuse ja mitmekeelsuse toetamine

Kohustuslik võõrkeeleõpe algab Eesti koolides hiljemalt kolmandas klassis, ehkki koolid võivad sellega alata ka varem (2017/2018. õa oli 42% õpilastest alustanud teiseks klassiks esimese võõrkeele õpet). Et aga Eesti õpilased saaksid gümnaasiumi lõpuks omandada heal tasemel kaks võõrkeelt, tuleks võõrkeeleõpet alustada varem ning tagada võimalused jätkata varakult alustatud võõrkeele õppimist haridusastmete vahel liikudes. Oluline on sealjuures toetada teise võõrkeele õpet, et sellega oleks õpilastel samuti võimalik gümnaasiumi lõpuks iseseisva keelekasutaja tasemele jõuda.

2017/18. õppeaastal õpitakse Eesti koolides 14 erinevat võõrkeelt, sh ladina keelt. Inglise keelt õpib summaarselt üle kahe korra enam õpilasi kui sellele järgnevat vene keelt (2017/18. õa õppijate koguarvud üldhariduses vastavalt 121 144 ja 51 769). Populaarsuselt järgmised on saksa, prantsuse, hispaania ja soome keel (11 931, 4012, 1163 ja 1114 õppijat vastavalt). Ehkki on kujunenud olukord, kus üle 90% õpilaste esimene valik võõrkeeleõppeks on inglise keel, leidsid 2017. aastal valminud keelehoiakute uuringu vastajad, et Eesti inimesed peaksid õppima ka teisi keeli inglise keele kõrval. Eestil kui väikesel riigil on vaja nii naaberkeelte, Euroopa Liidu kui ka teiste suurte keelte oskajaid. Eelkõige vajavad üldhariduskoolides tuge saksa ja prantsuse keel, mis on võimalike esimeste võõrkeelte seas nõrgemas positsioonis, ehkki prantsuse keele õppijate absoluutarv ei ole viimastel aastatel vähenenud (st, on püsinud ühtlaselt madal). Suhteliselt kõige enam on vähenenud saksa keele õppijate osakaal – kui 2005/06. õppeaastal õppis saksa keelt veel 16,5% kõigist üldhariduskoolide statsionaarse õppe õpilastest, siis 2017/18. õppeaastaks langes see 8,1%-ni. Seni pole piisavalt ära kasutatud põhikooli riiklikus õppekavas loodud võimalust pakkuda teise kohustusliku võõrkeelena õpilastele mis tahes keelt (teise võõrkeelena on lisaks inglise, vene, saksa ja prantsuse keelele positsiooni kindlustamas vaid soome keel), ka on teise võõrkeele puhul probleeme tõhususega ning õppekavas seatud eesmärkide saavutamiseks.

Kutsehariduses on võõrkeelte õppimine viimastel aastatel olnud (kohati tugevas) languses, kusjuures võõrkeeleõpe on kohustuslik vaid kutsekeskhariduse tasemel. Enim õpitakse siingi inglise keelt (2017. a õppijaid 12 408), sellele järgnevad vene keel (4550), saksa keel (418) ja soome keel (390). Kutsehariduse õppekavades tuleb püüda leida kohti, kus võõrkeeleõpe saaks lisanduda erialaõppe loomuliku osana ehk enam levitada lõimitud aine- ja keeleõpet, sest praegusest võõrkeeleõppest jääb sageli vajaka. 2013. aasta Praxise uuring osutas, et tööandjate silmis oli kutsehariduse lõpetajate kehvamate oskuste seas ka nende võõrkeeleoskus. Kutsehariduse lõpetajate hea võõrkeeleoskus (sh võõrkeelne oskuskeele terminoloogia tundmine ja funktsionaalne keeleoskus) tuleb tagada, sest see aitab tagada konkurentsivõimelisuse tööturul.

Hoidmaks alal erinevate keelte valikuvõimalusi ning tagamaks nende tõhus õpet, on oluline laiendada õpitavate keelte valikut ja tõsta õpilaste huvi keelte õppimise vastu, koostada õppematerjale, tagada võõrkeele õpetajate hea keeleoskus (st, vähemalt üks tase kõrgem õpetatavast tasemest), ette valmistada testijaid ja intervjuueerijaid keeleeksamite läbi viimiseks ja hoida õpetajaid kursis üle-euroopaliste arengutega (Euroopa keeleõppe raamdokument ja selle 2018. aastal avaldatud sõsarväljaanne, keelemapp, koostöö Euroopa Nõukogu Euroopa Nüüdiskeelte Keskusega jms). Enam tuleb soodustada ja toetada varajase võõrkeele õpet, arvestades sealjuures teavitustöö olulist rolli (sh lapsevanemate ja õppeasutuste juhtide seas).

Võõrkeelte õpetamise toetamiseks on otstarbekas uurida ühiskonna nõudlust erinevaid võõrkeeli oskavate spetsialistide järele ja jätkuvalt ning süsteemselt mõõta gümnaasiumilõpetajate võõrkeelte oskust Euroopa keeleõppe raamdokumendi põhimõtete alusel. Suurendada tuleb huvi mitmekeelsuse pädevuse kui võtme-pädevuse omandamise ja kasutamise vastu ning populariseerida ja väärtustada keeleõpetaja ametit.

2. Programmi eesmärk ja mõõdikud

Programmi eesmärk: eesti keel on arenenud kultuur- ja suhtluskeel ning Eestis väärtustatakse mitmekeelsust.

Indikaator	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	sihttase									
<i>Siht- ja sidusrühma hoiakud eesti keele suhtes</i>										
Uuringus osalejate määr, kes on nõus väitega, et eesti keel on eestikeelse kultuuri lahutamatu osa (%)	82 (2011)	-	-	93%	-	-	82	-	-	-
Uuringus osalejate määr, kes on nõus väitega, et eesti keel on vajalik Eestimaal elamiseks ja töötamiseks (% vastanutest)	79 (2011)	-	-	90%	-	-	81	-	-	-
Uuringus osalejate määr, kes on nõus väitega, et eesti keel on osake eestimaalaseks olemisest (%)	78 (2011)	-	-	89%	-	-	80	-	-	-

3. Programmi meetmed ja tegevused

3.1. Meede 1. Eesti keele jätkusuutlikkuse tagamine

Eesmärk: Toetada eesti keele jätkusuutlikku arengut eesti keelt emakeelena kasutajate seas.

Indikaator	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	sihttase									
Gümnaasiumihariduse omandanud noorte eesti keele kui emakeele lõpueksami keskmine tulemus punktides (maksimaalne 100)	62,1	62,0	63,2	64	64,9	≥64	≥64	≥64	≥64	≥64
Gümnaasiumihariduse omandanud noorte eesti keele kui emakeele lõpueksamil 80 või enam punkti saanud õpilaste osakaal (%)	17,9	18	17,5	18,8	19,8	19,5	20	20	20	20
Gümnaasiumihariduse omandanud noorte eesti keele kui emakeele lõpueksamil 20 või vähem punkti saanud õpilaste osakaal (%)	-	0,3	0,41	0,57	0,37	0,27	0,26	0,26	0,26	0,26
Elektrooniliste keele- ja keelehooldeallikate tuntus ja kasutus laieneb (keelenõuande pöördumiste arv)	-	-	-	-	8516					

Sihtrühm: eesti keelt emakeelena kõnelevad inimesed Eestis (Eesti keelt esimese kodukeelena rääkivaid 15-74-aastaseid oli 2016. aastal Eestis 672 600 inimest ehk 68,5% kõigist Eesti 15-74-aastasatest (Eesti Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuringu andmed)).

Tegevus 1.1: Eesti keele uurimine, keelekogude arendamine ja mainekujundus

Eesti keele kui emakeele tegevuste suunal on viis fookust, mis on seotud

- 1) kirjakeele funktsionaalsuse ja kultuurkeelena toimimisega,
- 2) eesti keele õpetamisega erinevatel haridusastmetel ja -liikides,
- 3) eesti keele erikujude elujõulisuse,
- 4) erivajadustega inimeste keeleõppe toetamise ning
- 5) keeleseaduse täitmise järelevalvega.

Kirjakeele funktsionaalsus ja kultuurkeelena toimimine. Tegevuse eesmärk on kindlustada suhtlemiseks ning riigi toimimiseks ühtne aja- ja olukohane kirjakeel, erialane oskuskeel ning tagada keelekogude ja keeletehnoloogilise toe arendamise ja eesti keele uurimise kaudu keele elujõu säilitamiseks vajalik korraldus ning areng. Oluline roll on keelteavitustööl, mille kaudu jõuab keeleteema olulisus, tehtud keelealased otsused ja arusaamad laiemas kasutajaskonnani, et väärtustada eesti keelt.

Tegevuse raames:

- arendatakse uut ühtset sõnastiku- ja terminihalduskeskkonda Ekilex2 keelehooldes ja terminitöö edendamiseks, osaletakse rahvusvahelises terminoloogiatöös ja teadustegevuses;
- elavdatakse terminivõrgustiku tööd (EL institutsioonid, teised ministriumid, erialaekspertid), viiakse läbi terminikoolitusi, kaasatakse kõrgkoolide õppejõude ja tugiteadlasi terminiloomesse, jätkatakse konkursipõhiselt terminikomisjonide töö toetamist;
- laiendatakse selge keele põhimõtete levitamist, algatatakse keelekasutuse hea tava sõnastamine;
- levitatakse keeleinfot ja keelekasutussoovitusi;
- arendatakse keelehooldesüsteemi (nõustamine e-kirja ja telefoni teel, keelekorralduslikud väljaanded, e-keskkonnad), koostatakse, täiendatakse, ajakohastatakse keelekorraldusvahendeid, esitatakse keeleinfot populaarteaduslikul viisil;
- jätkatakse üks- ja kakskeelsete sõnaraamatute koostamist;
- ajakohastatakse andmebaase ja keelekorpuseid;
- viiakse lõpule Eesti keele varamu sarja kuuluvate tervikkäsitlete koostamine;
- toetatakse keeletehnoloogia vahendite kasutamist keele uurimises;
- väärtustatakse eesti keeles kirjutamist (sh kõrgkooliõpikud, eestikeelsed artiklid), uue terminoloogia levitamist;
- soodustatakse keeletehnoloogia rakenduste levimist;
- soodustatakse erasektori ja avaliku sektori vahelist koostööd keeletehnoloogia vallas;
- soodustatakse interdistsiplinaarsust, rakenduslikkust, tõenduspõhisust, tulemuste kasutamist edasistes uuringutes;
- toetatakse digitaalsete andmekogude ja tehnoloogiate laiemat kasutuselevõttu.
- toetatakse konkursipõhiselt erinevate valdkondade eestikeelsete kõrgkooliõpikute väljaandmist, et levitada ja juurutada eestikeelset terminoloogiat;
- jätkatakse tasuta avalikku keelenõuannet mitmes kanalis (telefonitsi, meili ja kirja teel, veebis);
- jätkatakse keelega seotud teabe ja keelekasutussoovituste levitamist erinevate kanalite kaudu, sh sotsiaalmeedias;

- viiakse läbi eesti keele maineüritusi ja tähistatakse riigikeele 100. aastapäeva;
- tunnustatakse keelevaldkonnas tehtud tööd - antakse igal aastal välja J. Wiedemanni keeleauhind ja möödunud aasta keeleteo auhinnad;
- toetatakse sugulasrahvaste keele ja kultuuri säilimist. Rakendatakse soome-ugri keelte alast arendustegevuste programmi, edendatakse hõimurahvaste vahelist koostööd, soome-ugri-alast teadustööd ja võimaldatakse hõimurahvaste üliõpilastel eesti kõrgkoolides haridust omandada (Hõimurahvaste programm IV: Riiklik abiprogramm uurali (soome-ugri ja samojeedi) põlisrahvaste keelte ja kultuuride toetuseks 2015-2019 (2021)).

Tulemus: tagatud on kirjakeele ühtsus, üldarusaadavus, asja- ja ajakohasus, toimib oskus- ja teaduskeele arendamine, eesti keele uurimine ja keelekogude arendamine, samuti keeletehnoloogilise toe, keelekorraldusvahendite ja keelenõu arendamine, välja on antud keeleauhinnad, levitatud selge keele põhimõtteid. On toetatud hõimurahvaste kultuuri ja keele säilimist.

Tegevus 1.2: Tingimuste loomine eesti keele valdamiseks, kasutamiseks ja väärtustamiseks haridussüsteemis

Eesmärk on, et kõikidel haridustasemetel õppijad valdaksid eesti keelt nii kõnes kui ka kirjas. Tähtis on kujundada eesti keelt väärtustavaid hoiakuid, juurutada erialakeele terminoloogiat, tagada eesti keele säilimine ja kasutamine kõrgharidus- ja teaduskeelena. Tegevuse üheks eesmärgiks on parandada keeleliste erivajadustega inimeste suhtlemise, õppimise ja töötamise tingimusi, võimaldada ühiskonnaelus osalemist täisväärtusliku kodanikuna; luua tingimused eesti keele piirkondlike erikujude kasutamiseks ja säilitamiseks.

Tegevuse raames:

- arendatakse eesti keele õppevara, sh e-õppevara;
- soodustatakse kõikide õpetajate eesti keele alast täiendusõpet;
- toetatakse õpilaste ja õpetajate eesti keelega seotud õppetöövälisist tegevust;
- toetatakse emakeeleõpetajate ja lasteaiaõpetajate keeleinfopäevi;
- analüüsitakse ja arendatakse keelt väärtustavate ürituste korraldust;
- arvestatakse kõrgharidusseadustiku ja HTMi strateegia väljatöötamisel ning ülikoolide tulemuslepingute sõlmimisel eesti ja võõrkeelse õppe vahelise tasakaalu leidmise vajadust;
- otsitakse võimalusi rakendada paindlikke keeleõppe võimalusi, mis aitaksid parandada üliõpilaste ja välisõppejõudude ning -teadlaste eesti keele ja võõrkeelte oskust kõrgkooli õpingute vältel;
- jätkatakse eestikeelsete kõrgkooliõpikute loomise toetamist (süvendatud tähelepanu e-õpikute väljaandmisel);
- toetatakse murdekeelte õpet paikkondlikult alus- ja põhihariduses ning ka väljaspool haridussüsteemi;
- toetatakse õpetajate täienduskoolitusi eesti keele piirkondlike erikujude kasutamiseks;
- projektipõhiselt toetatakse nägemis- ja kuulmispuudega inimeste keeleõpet ja nende jaoks mõeldud keeleõppematerjalide koostamist, jätkatakse viipekeele sõnastike koostamist.

Tulemus: õpilastele ja õpetajatele on loodud võimalus osaleda koolivälistes keelega seotud tegevustes (olümpiaadid, keelelaagrid, keelepäevad, keeleauhindade valimine ja üleandmine, võistlused jms), kõrghariduses on ülikoolidega kokku lepitud eesti keele kasutamise ja arendamise tingimustes, õpetamise ja õppimise võimaluste pakkumises. Erivajadustega inimeste keeleõppe võimalused on paranenud ja eesti keele piirkondlike erikujude õpe koolieelsetes lasteasutustes ja koolides on säilinud vähemalt samal tasemel.

Tegevus 1.4: Järelevalve teostamine keeleseaduse täitmise üle

Eesmärk on keeleseaduse järelevalve abil tagada, et kogu Eesti territooriumil on asjaajamise keeleks eesti keel ja ametlik keelekasutus vastab kirjakeele normile.

Tegevuse raames:

- jälgitakse keeleseaduses sätestatu täitmist kõikides olulistest keeleseadusega hõlmatud valdkondades (nii avaliku kui ka erasektori töötajate keelekasutus, ametliku keelekasutuse vastavus eesti kirjakeele normile, avaliku teabe eestikeelsus, äriühingute, avaliku teabe ja reklaami keelekasutuse korrektsus);
- tõhustatakse järelevalvet keeleõppekursuste kvaliteedi üle;
- jätkatakse keelefirmade tegevuse seiramist ja nende nõustamist;
- korrastatakse koostöös töandjatega keeleoskusnõuete määrust,
- teavitatakse ettevõtjaid järjepidevalt avaliku teabe keelsusnõuetest, tunnustatakse head eesti keelt kasutavaid ettevõtteid ja eestikeelseid ettevõtetesid.

Tulemus: Nii avalik kui ka ametlik keelekasutus on korrektne. Järelevalvemenetluse maht on orienteeruvalt 2500 kontrollakti aastas. Järelevalve tulemusena peab rikkumiste osakaal aasta-aastalt vähenema.

3.2. Meede 2. Eesti keele õppevõimaluste loomine väliseesti kogukondades ja välismaa kõrgkoolides

Eesmärk: eesti keele õppimise võimalused välismaal on paranenud, eestlaste huvi eesti keele õppimise vastu püsib.

Indikaator	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
						sihttase				
Väliseestlaste osalus eesti keele õppes ja päevadel Eestis ja välismaal (inimeste arv aastas)*	3350	3413	3670	3736	3819	3850	-	4400	-	-

* Näitaja sisse on arvestatud nii välismaal HTMi toel keelt õppivad lapsed kui ka väliskeelepäevadel osalenud. Sihttasemed alates 2018 muudeti ära rahvuskaaslaste programmi vahearuande ja uue perioodi (2018-2020) kinnitamisega valitsuses.

Sihtrühm: väliseestlased, välismaal elavad eesti keele ja kultuuri huvilised (hinnanguliselt 150-200 000³)

Tegevus 2.1: Eesti keele õpetamise ja säilitamise toetamine väliseesti kogukondades (Rahvuskaaslaste programm 2014–2020)

- Toetatakse haridusprojekte ning väliseestlaste eesti kultuuriga seotud tegevusi (sh eesti keele päevad välismaal).
- Toetatakse eesti keele õpetamist u 50 õpetuskohas 3700 väliseesti lapsele aastas (lisatunnid, keelelaagrid, õppematerjalid Eestist).
- Antakse välja vähemalt 8 stipendiumit Eesti kutse- ja kõrghariduses omandamiseks.
- Koolitatakse väliseesti õpetajaid ning lähetatakse erihariduse saanud õpetajaid välismaa õpetuskohtadesse.
- Toetatakse eesti keele õppematerjalide koostamist nii vene kui ka inglise keele baasil.
- Alustatakse uue rahvuskaaslaste programmi ettevalmistamist.

Tulemus: eesti keele õppimisvõimalused välismaal säilivad ning eesti lastel on võimalik õppida eesti keelt ja kultuurilugu vähemalt varasemas mahus, välismaal eesti keelt ja kultuuri õpetavad õpetajad pääsevad Eestis toimuvatele koolitustele, vähemalt 8 Eesti päritoluga noorele võimaldatakse hariduse

³ Kirss, L., Välismaal elavad eestlased kui kasutamata tööjõuressurs? <http://mottehommik.praxis.ee/wp-content/uploads/2014/09/diasporaapoliitika.pdf>

omandamise jätkamist Eesti kõrg- või kutsehariduses, e-õppe võimaluste toel saavad eesti keele õppes osaleda ka hajaestlased.

Tegevus 2.2: Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe korraldamine

- Koolitatakse ja lähetatakse lektoreid juba toetust saavatesse välismaa õpetuskeskustesse.
- Toetatakse akadeemiliste õpetuskeskuste tegevust eesti keeles ja eesti keele õpetamisel.

Tulemus: Välismaa õpetuskeskustes jätkavad tööd üheksa lektorit.

3.3. Meede 3. Eesti keele kui teise keele õpetamise tagamine ja õppe toetamine

Eesmärk: Parandada ja laiendada Eesti muukeelse elanikkonna eesti keele oskust.

Indikaator	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Eesti keele tasemeeksami sooritanute osakaal eksamil käinutest (%)	53,9	51,5	52,5	55,7	54,5	54	55	55	55	55
B1 tasemel eesti keele eksami sooritanute osakaal eksamil käinutest (%)	64,3	61,8	63,1	67,6	67,2	62,5	62,5	63	63	63
B2 tasemel eesti keele eksami sooritanute osakaal eksamil käinutest (%)	33,0	38,2	36,4	39,7	43,8	38,5	38,6	38,6	38,6	38,6
C1 tasemel eesti keele eksami sooritanute osakaal eksamil käinutest (%)	33,6	30,1	35	35,6	31,1	30,4	30,5	33	33	33

Sihtühm: Eesti muukeelne elanikkond (01.01.2017 seisuga elas Eestis venelasi 330 206; muid rahvusi: 68 024 (Eesti Statistikaamet, rahvastikustatistika). Vene keelt esimese kodukeelena rääkivaid 15-74-aastaseid oli Eestis 2016. aastal 299 700 (30,5%) ning muud keelt esimese koduse keelena rääkijaid 9900 (1,0%) (Eesti Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuringu andmed)).

Tegevused on suunatud eesti keelest erineva ema- või kodukeelega elanike eesti keele omandamise võimaluste mitmekesisemaks ja paindlikumaks muutmisele. Kõigil Eesti elanikel, sõltumata emakeelest, peavad olema võrdsed võimalused hariduse omandamiseks, tööturul hakkamasaamiseks ja ühiskonnas toimimiseks. Paraku on Eestis hulk inimesi, kes keeleoskamatusel pärast ei saa töötada vastava kvalifikatsiooniga ametikohal, õppida soovitud õppeasutuses ega suhelda ametiasutustega. Puuduliku keeleoskusega elanikud on tööjõuturul ja hariduse omandamisel ebavõrdses positsioonis.

Loodud on riigikeele nõukoda, mille eesmärk on vahendada infot erinevates valdkondades pakutavate keeleõppevõimaluste kohta. Riigikeele nõukotta kuuluvad esindajad kultuuriministeeriumist, siseministeeriumist, sotsiaalministeeriumist, justiitsministeeriumist, haridus- ja teadusministeeriumist keeleinspeksioonist, töötukassast, SA Innove ja SAINSA.

Tegevus 3.1: Eesti keele kui teise keele õppimisvõimaluste parandamine

- Kujundatakse täiskasvanute eesti keele õppe kvaliteedi tagamise ja järelevalve süsteem.
- Vastavalt regulatsioonile hüvitatakse tasemeeksami sooritanutele ning Keeleseaduse §28 lõike 3 ja 4 alusel keeleeksamil suunatud ja kodakondsuse taotlejate eesti keele õppe kulud.

Tulemus: ebapiisavalt keelt oskavatele inimestele, sh kodakondsuse taotlejatele ja ebasoodsas olukorras olevatele isikutele on loodud täiendavad tingimused eesti keele õppimiseks. Hüvitise saajate arv püsib viimaste aastate keskmisel tasemel (ca 800 inimest aastas).

Tegevus 3.2: Eesti keele kui teise keele õppimisvõimaluste pakkumine avalikus sektoris

2016/17. õppeaastal töötas EHISe väljavõtte (seisuga 10.11.2016) kohaselt Eesti üldhariduskoolides, kutseõppeasutustes ning koolieelsetes lasteasutustes kokku 24 681 õpetajat, neist üldhariduskoolides 59%, kutsekoolides 9% ja koolieelsetes lasteasutustes 32%. Üldhariduskoolide õpetajatest 1 protsendil on A2 keeletase, 4% B1 keeletase, 6% B2 keeletase, 9% C1 keeletase (märkus: sh tasemehariduse kaudu eesti keele omandanud) ning eesti keel on emakeel 79 protsendil üldhariduskoolide õpetajatest. Kõigist tavakoolide põhikooliastme õpetajatest vastas 2016/17 õppeaastal riigikeele oskuse nõuetele 93,3%, gümnaasiumite õpetajatest 93,8%, koolieelsete lasteasutuste õpetajatest 90,5% ning kutsehariduse õpetajatest 94%.

Tegevuse raames toetatakse haridusvaldkonna töötajate eesti keele õpet. Toetust eraldatakse nendele, kellel on ametikohtadele kehtestatud keelenõuded veel täitmata. Arendatakse eesti keele tasemeeksamite süsteemi, et hoida see vastavuses rahvusvaheliste standarditega ja tagada keeleoskustasemete võrreldavus Euroopa Liidu teiste riikide keeletasemetega. Koolitatakse eesti keele kui teise keele õpetajaid Euroopa keeleõppe raamdokumendi, keeleoskustasemete hindamise ja Euroopa keelemapi teemal.

Tulemus: Aastaks 2020 on toetust saanud ja keeleõppe tegevustes osalenud 500 haridusvaldkonna töötajat. 75% toetatud eesti keele õppes osalenutest sooritab keeleeksami.

Tegevus 3.3: Eesti keele tasemeeksamite ettevalmistus, korraldamine ja arendamine

Eesti keele tasemeeksamid toimuvad 4 korda aastas neljal tasemel vähemalt neljas linnas ja vajadusel ka välismaal. 2016. aastal osales eesti keele A2 taseme eksamil 1125 inimest, B1 tasemeeksamil 1909 inimest, B2 tasemeeksamil 1150 ja C1 taseme eksamil 1016 inimest. Eestis asuvatele eksamipunktile on lisandunud eksamipunkt Helsingis, kus regulaarselt toimuvad eesti keele tasemeeksamid B1 ja B2 tasemel.

Valmistatakse rahvusvahelise testiorganisatsiooni ALTE auditiks, millega antakse hinnang tasemeeksamite koostamise ja läbiviimise kvaliteedile.

Tulemus: Tasemeeksamid on ette valmistatud ja läbi viidud. Toimub eksamite arendustegevus.

3.4. Meede 4. Võõrkeeleoskuse ja mitmekeelsuse toetamine

Eesmärk: Tõsta Eesti elanike motivatsiooni õppida erinevaid keeli, mitmekesistada võõrkeelte õpiviise, õpikohti ja keelte valikut. Parandada keeleõppe kvaliteeti (sh keeleoskuse hindamise kvaliteeti) nii formaalses kui ka mitteformaalses õppes.

Indikaator	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	sihttase									
Võõrkeele riigieksami ⁴ sooritanud noorte osakaal (%), kes on saavutanud võõrkeele riigieksamil vähemalt B2-keeleoskustaseme		49,1 (kõik võõrk riigieks tegijad)	53,4	49,0	63,8	71,7	72	72	73	73

Sihtrühm: Kogu Eesti elanikkond, sõltumata vanusest, sh 2017/18. õppeaastal õppis üldhariduses 153 277 (sh statsionaarne õpe: 147 849) inimest; kutsehariduses 24 143; kõrghariduses 46 155.

⁴ Riigieksamiks loetakse ka rahvusvaheliste keeleeksamite tulemused, mida tunnustatakse riigieksami asendusena.

Arvestatud on statsionaarse õppe lõpetanute tulemusi. Arvutuskäigu täpsustamise tulemusel on tegelikud tulemused osutunud oodatust oluliselt suuremaks. Seetõttu muudetakse ka järgmiste aastate sihttasemed kõrgemaks.

Seniste tegevuste abil on soovitud tõsta Eesti elanike motivatsiooni õppida ja osata erinevaid keeli; kindlustada keeleõpetajate koolituse kvaliteet ja parandada keeleõpetajate mainet ühiskonnas; luua võimalused keeleoskuse hindamiseks enesehinnangu ja institutsionaalsel tasandil.

Tegevus 4.1: Võõrkeelte õppe toetamine

- Toetatakse võtmetähtsusega võõrkeelte õppe laiendamist ja erinevate õpiviiside rakendamist haridusasutustes ja täiskasvanuhariduses.
- Toetatakse võõrkeelte õppe tõhustamist (erinevate õpiviiside levitamine ja juurutamine, võõrkeeleõpetajate kollegiaalse koostöö ja heade praktikate jagamine).
- Jätkatakse üleminekut rahvusvaheliselt tunnustatud võõrkeele tasemeeksamitele.
- Tunnustatakse tõhusat ja uuenduslikku keeleõpet.
- Toetatakse CertiLingua programmi tegevusi Eestis.

Tulemus: Toetatud on varajast võõrkeeleõpet ja laiemaid teise kohustusliku võõrkeele valikuid. Edendatud on võõrkeeleõpetajate omavahelist koostööd ja tugevdatud võõrkeeleõpetaja ameti mainet. Läbi on viidud Euroopa keeleõppe tunnuskirja konkurs. Eestis on võimalik sooritada lisaks varasematele rahvusvahelistele võõrkeeleeksamitele ka soome keele võõrkeeleeksamit. Eesti koolid osalevad CertiLingua programmis ja omistavad õpilastele CertiLingua sertifikaate.

Tegevus 4.2: Mitmekeelsuse toetamine

Võõrkeeleõpetajaid teavitatakse ja koolitatakse teemadel nagu Euroopa keeleõppe raamdokument ja selle 2018. aasta sõsarväljaanne, keeleoskustasemete hindamine ja Euroopa keelemapp. Keeleõppe toetub Euroopa keeleõppe raamdokumendi põhimõtetele ja tasemekirjeldustele. Vahendatakse Euroopa taseme hindamisalast teavet Eesti sihtrühmadele ning soodustatakse Euroopa Nüüdiskeelte Keskuse materjalide ja töövahendite rakendamist Eestis. Toetatakse mitmekeelsust edendavate liitude ning seltside tegevusi ja mitmekeelsete sõnaraamatute koostamist.

Tulemus: Õpetajad lähtuvad õpetamistöös Euroopa keeleõppe raamdokumendist ning kasutavad Euroopa keelemappi. Eestis on levinud teadmine Euroopa Nüüdiskeelte Keskuse tööst, seal valminud materjalidest ja töövahenditest. Toetatud on mitmekeelsete sõnaraamatute koostamist.

Tegevus 4.3: Võõrkeelte alaste uuringute läbiviimine

Viiakse läbi võõrkeelte-alaseid uuringuid, osaletakse rahvusvahelistes keeleuuringutes, testides ja tasemetöodes ning rahvusvaheliste keeleinstitutsioonide töös.

Tulemus: Uuringud on läbi viidud, Eesti elanikud väärtustavad võõrkeelte oskust, Eesti osaleb rahvusvahelistes keelevaldkonna uuringutes ja koostöös.

4. Programmi elluviimist toetavad ja võimaldavad poliitikainstrumendid

Programm „Eesti keel ja kultuurimälu“, tegemist on TAI rakendusplaani/programmi tegevusega.

Keeletehnoloogia programm, tegemist on TAI rakendusplaani/programmi tegevusega.

Tegevuskava „Eesti keelest erineva ema- või kodukeelega täiskasvanute keeleõppe arendamine 2015–2018 (2020)“ (30. jaanuari 2015 haridus- ja teadusministri käskkiri nr 35) ja selle elluviimist toetavad ja võimaldavad poliitikainstrumendid.

Lõimumisvaldkonna arengukava „Lõimuv Eesti 2020“, sh kohanemisprogrammi pakkumine uussisserändajatele, ühise inforuumi ja kultuuriliselt mitmekesisusest teadlikkuse toetamine, igapäevaste kontaktide, suhtluse ja kaasamise toetamine ühiskonnas, etniliste vähemuste emakeele ja kultuuri toetamine, võimaluste loomine vähelõimunud välispäritoluga eesti püsielanike ühiskondliku aktiivsuse suurendamiseks ja lõimumise toetamiseks jms.

„Eesti elukestva õppe strateegia 2020“ Tööturu ja õppe tihedama seostamise programmi tegevus 1.7., sh kutsehariduse õpilaste täiendav üld- ja erialase eesti keele (sh formaalne ja mitteformaalne) õpe, kõrgharidustaseme õppurite täiendav akadeemilise ja erialase eesti keele õpe, kutse- ja kõrghariduse

õppurite täiendav erialaste võõrkeelte õpe, erinevate haridustasemetete (üld-, kutse- ja kõrghariduse) keelealased koostööprojektid jm.

Teised „Eesti elukestva õppe strateegia 2020“ valdkondlikud ja horisontaalsed programmid, mis toetavad ja võimaldavad keelte omandamist elukestvas õppes, sh nii formaalharidussüsteemis kui ka mitteformaalselt.

5. Programmi tegevuste eeldatav mõju läbivatele teemadele

Läbivad teemad	Programmi mõju läbivate eesmärkide saavutamisel
Võrdsed võimalused	Mõju on positiivne. Programmi raames luuakse võimalused Eesti muukeelsetele elanikele eesti keele õppeks, et parandada toimetulekut ühiskonnas ja tõsta konkurentsivõimet tööturul. Programmi raames parandatakse Eesti elanikkonna võõrkeelteoskust, parandamaks toimetulekut globaliseerivas maailmas.
Regionaalareng	Mõju on positiivne. Programmi raames toetatakse Eesti elanike piirkondlikku identiteeti, keelte õppe kaudu võimaldatakse kõikidel elanikel suhelda välismaailmaga, kaasata väliskapitali ja seeläbi parandada kohalikku tööhõivet, suunata Eesti arengut.
Infoühiskond	Mõju on positiivne. Programmi raames tagatakse nii riigikeele kui ka võõrkeelte õppe kaudu juurdepääs infoühiskonnale. Terminoloogia areng loob ühtse aluse IKT rakenduste kättesaadavaks tegemisel.
Riigivalitsemine	Pigem positiivne. Programmi raames teostatavad tegevused omavad otsest mõju eesti keele oskusele ühiskonnas, mis kaudselt mõjutab ka riigivalitsemise toimimist tänu keelekasutuse paranemisele.
Keskkonnahoid ja kliima	Mõju on neutraalne. Keskkonnahoiule võib programmi mõju pidada kaudseks. Programmi raames omandatud keelteoskus võimaldab sihtgrupil mõista keskkonnaalast infot ja teavitust.

6. Programmi juhtimiskorraldus

Programmi täiendatakse igal aastal ühe aasta võrra st kooskõlas riigieelarvestrateegia perioodiga, mis tagab kooskõla riigi eelarvestrateegiaga ning riigi rahaliste võimalustega. Programmi kinnitab haridus- ja teadusminister peale riigieelarve seaduse vastuvõtmist.

Programmi kõikide meetmete, tegevuste elluviimise eest ja sihttasemetete saavutamise eest vastutab HTM. Programmi rakendamist juhib HTM-i keeleosakond. Programmi ja toetavate instrumentide omavahelise kooskõla parandamiseks on moodustatud EKA kõikide ministri käskkirjaga kinnitatud eriprogrammide juhtkomiteed ja nõukogud.

Programmi tegevuste elluviimiseks sõlmib (vajadusel viiakse läbi hanked) HTM tegevuste elluviijatega lepingud ning iga-aastased vahendid eraldatakse ja oodatavates tulemustes lepitakse kokku riigieelarvelise toetuse kasutamise lepingutes.

Programmi täitmise kohta antakse aru igal aastal. Aastaruande koostab HTM koos programmi täiendamise eelnõuga ja kooskõlastab selle HTM sisesealt ning arutab vajadusel valdkonna partnerorganisatsioonide ja ekspertidega hiljemalt 28. veebruariks.

Programm avalikustatakse HTM-i kodulehel.

7. Tegevuskava

Meetme nr	Tegevus ja lõpptulemus	Vastutaja / Elluviija	Tulemus või väljund ja tähtaeg või elluviimise periood				
			2017	2018	2019	2020	2021-22
Meede 1. Eesti keele jätku- suutlikkuse tagamine	<p>Tegevus 1.1. Eesti keele uurimise, õppimise ja õpetamise ning mainekujunduse tagamine</p> <p>Tulemus: tagatud on kirjakeele ühtsus, üldarusaadavus, asja- ja ajakohasus, toimib oskus- ja teaduskeele arendamine, eesti keele uurimine ja keeletehnoloogide arendamine, samuti ka keeletehnoloogilise toe, keelekorraldusvahendite ja keelenõu arendamine, välja on antud keeleauhinnad. On toetatud hõimurahvaste kultuuri ja keele säilimist.</p>	Eesti Keele Instituut, Tartu Ülikool, Tallinna Ülikool, Emakeele Selts, Eesti Emakeeleõpetajate Selts	<p>Eesti keel toimib ühtse riigikeelena.</p> <p>Tegevus on pidev ja plaanipärane.</p> <p>Koostatakse ja võetakse vastu uus „Eesti keele arengukava“.</p> <p>Koostatakse tegevuskava riigikeele sajamise tähistamiseks 2019. aastal.</p>	<p>Eesti keel toimib ühtse riigikeelena.</p> <p>Eesti keel toimib ühtse riigikeelena.</p> <p>Eesti keele ühekõiteline sõnaraamat ÕS 2018 (80 000-100 000 märksõnaga) on ilmunud.</p>	<p>Eesti keel toimib ühtse riigikeelena.</p> <p>Tegevus on pidev ja plaanipärane.</p>		
	<p>Tegevus 1.2. Tingimuste loomine eesti keele valdamiseks, kasutamiseks ja eesti keelt väärtustavate hoiakute kujundamiseks</p> <p>Tulemus: õpilastele ja õpetajatele on loodud võimalus osaleda koolivälistes keelega seotud tegevustes (olümpiaadid, keelelaagrid, keelepäevad, keeleauhindade valimine ja üleandmine, võistlused jms), eesti keele riigieksami reliaablus ja valiidsus on tõusnud, 2019. aastaks on välja antud vähemalt 30 erialaterminoloogiat kinnistavat kõrgkooliõpikut. Erivajadustega inimeste keeleõppe võimalused on paranenud ja eesti</p>	Eesti Keele Instituut, Tartu Ülikool, Tallinna Ülikool, Emakeele Selts, Eesti Emakeeleõpetajate Selts, SA Archimedes, Eesti Rakenduslingvisti ka Ühing, koolid, SA Innove Võru Instituut, MISA	Tegevus on pidev ja plaanipärane				

Meetme nr	Tegevus ja lõpptulemus	Vastutaja / Elluviija	Tulemus või väljund ja tähtaeg või elluviimise periood				
			2017	2018	2019	2020	2021-22
	keele piirkondlike erikujude õpe koolides ja lasteaedades on säilinud vähemalt samal tasemel.						
	<p>Tegevus 1.3. Järelevalve teostamine keeleseaduse täitmise üle</p> <p>Tulemus: Tagab nii avaliku kui ka ametliku keelekasutuse keelelise korrektsuse.</p>	Keeleinspeksioon					Tegevus on pidev ja plaanipärane
Meede 2 Eesti keele õppe- võimaluste loomine väliseesti kogu- kondades ja välismaa kõrg- koolides	<p>Tegevus 2.1. Eesti keele õpetamise ja säilitamise toetamine väliseesti kogukondades (Rahvuskaaslaste programm 2014–2020).</p> <p>Tulemus: eesti keele õppimisvõimalused välismaal säilivad ning eesti lastel on võimalik õppida eesti keelt ja kultuurilugu vähemalt varasemas mahus, välismaal eesti keelt ja kultuuri õpetavad õpetajad pääsevad Eestis toimuvatele koolitustele, vähemalt 8 Eesti päritoluga noorele võimaldatakse hariduse omandamise jätkamist Eesti kõrg- või kutsehariduses, e-õppe võimaluste toel saavad eesti keele õppes osaleda ka hajaeestlased.</p>	Eesti Instituut, SA Archimedes, Tartu Ülikool, Tallinna Ülikool					Tegevus on pidev ja plaanipärane
	<p>Tegevus 2.2. Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe korraldamine</p> <p>Tulemus: Välismaa õpetuskeskustes jätkavad tööd üheksa lektorit. 2018 lisandub võimaluse korral uus õpetuskoht, kuhu saadetakse üks uus lektor.</p>	SA Archimedes, Tartu Ülikool, Tallinna Ülikool					Tegevus on pidev ja plaanipärane

Meetme nr	Tegevus ja lõpptulemus	Vastutaja / Elluviija	Tulemus või väljund ja tähtaeg või elluviimise periood				
			2017	2018	2019	2020	2021-22
Meede 3 Eesti keele kui teise keele õpetamise tagamine ja õppe toetamine	<p>Tegevus 3.1. Eesti keele kui teise keele õppimisvõimaluste parandamine.</p> <p>Tulemus: ebapiisavalt keelt oskavatele inimestele, sh kodakondsuse taotlejatele ja ebasoodsas olukorras olevatele isikutele on loodud täiendavad tingimused, mis võimaldavad õppida eesti keele teise keelena. Hüvitise saajate arv püsib viimaste aastate keskmisel tasemel.</p>	INSA, SA Innove	Vastavalt regulatsioonile hüvitatakse tasemeeksami sooritanutele ning Keeleseaduse §28 lõike 3 ja 4 alusel keeleksamile suunatud ja kodakondsuse taotlejate eesti keele õppe kulud (ca 800 inimest aastas).				
	<p>Tegevus 3.2. Eesti keele õpivõimaluste pakkumine avalikus sektoris töötavatele ebapiisava eesti keele oskuse ja nõrgema konkurentsivõimega inimestele</p> <p>Tulemus: Aastaks 2020 on toetust saanud ja keeleõppe tegevustes osalenud 500 haridusvaldkonna töötajat, 75% toetatud eesti keele õppes osalenutest sooritab keeleksami.</p>	INSA	Keeleõppe tegevustes on osalenud 200 haridusvaldkonna töötajat, 75% toetatud eesti keele õppes osalenutest sooritab keeleksami.				
	<p>Tegevus 3.3. Eesti keele tasemeeksamite ettevalmistus, korraldamine ja arendamine</p> <p>Tulemus: Tasemeeksamid on ette valmistatud ja läbi viidud. Toimub eksamite arendustegevus.</p>	SA Innove	Tasemeeksamid on ette valmistatud ja läbi viidud.				
Meede 4 Võõrkeeluse ja mitmekeeluse toetamine	<p>Tegevus 4.1. Võõrkeelte õppe toetamine</p> <p>Tulemus: Eestis on võimalik sooritada lisaks varasematele rahvusvahelistele võõrkeeleksamitele ka soome keele võõrkeeleksamit.</p>	Eesti Võõrkeeleõpetajate Liit, Goethe Instituut, Soome Instituut, Prantsuse Instituut, SA Archimedes,	Tegevus on pidev ja plaanipärane				

Meetme nr	Tegevus ja lõpptulemus	Vastutaja / Elluviija	Tulemus või väljund ja tähtaeg või elluviimise periood				
			2017	2018	2019	2020	2021-22
		võõrkeeleõpetajate erialaliidud, koolid					
	<p>Tegevus 4.2. Mitmekeelsuse toetamine</p> <p>Tulemus: Õpetajad lähtuvad õpetamistöös Euroopa keeleõppe raamdokumendist ning kasutavad Euroopa keelemappi. On toetatud mitmekeelsuse edendamist ja sõnaraamatute koostamist.</p>	<p>Eesti Võõrkeele- õpetajate Liit, Goethe Instituut, Prantsuse Instituut, koolid</p> <p>Eesti Keele Instituut</p>	Tegevus on pidev ja plaanipärane				
	<p>Tegevus 4.3. Võõrkeelte alaste uuringute läbiviimine</p> <p>Tulemus: Uuringud on läbi viidud, võõrkeelte oskuse vajadus on Eesti elanike hulgas teadvustatud ja väärtustatud nii hoiakulisel kui ka käitumuslikul tasandil, Eesti osaleb rahvusvahelistes keelevaldkonna uuringutes ja koostöös.</p>	<p>Eesti Võõrkeele- õpetajate Liit, Goethe Instituut, Soome Instituut, Prantsuse Instituut, SA Innove, koolid</p>	Tegevus on pidev ja plaanipärane				

Piret Kärtner
keeleosakonna juhataja